

Sygn. akt VI U 2857/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2014 roku

Sąd Okręgowy w Płocku VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SO Hanna Parzybut-Dan

Protokolant: sekr. sąd. Justyna Zalewska

po rozpoznaniu w dniu 28 kwietnia 2014 roku w Płocku

sprawy Z. T.

z udziałem zainteresowanej J. T.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego P. Terenowa w C.

o podleganie obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym rolników

na skutek odwołania Z. T.

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

z dnia 31 października 2013 roku, znak: PT-401- (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdza, iż J. T. podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników: wypadkowemu chorobowemu, macierzyńskiemu, emerytalno - rentowemu od dnia 1 października 2011 roku do 6 czerwca 2013 roku i od dnia 11 października 2013 roku.

SSO Hanna Parzybut-Dan

Sygn. akt VI U 2857/13

UZASADNIENIE

Zaskarżoną decyzją z dnia 31.10.2013 r., znak PT – 401 – (...), Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził, na podstawie art. 36 ust. 1 pkt 1, art. 5a, 3a, art. 7, art. 8, art. 16 i art. 17 ustawy z dnia 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U.2013.1403 j.t.) ustanie ubezpieczenia społecznego rolników żony Z. J. I. T. w zakresie ubezpieczenia emerytalno – rentowego, wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego od dnia 01.10.2011 r. do dnia 06.06.2013 r. i od dnia 11.10.2013 r. oraz ustanie obowiązku opłacania przez Z. T. składek za ww. J. T.. W uzasadnieniu przedmiotowej decyzji organ rentowy wskazał, że J. T. została wyłączona z ubezpieczenia społecznego rolników z mocy ustawy, gdyż rozpoczynając prowadzenie działalności gospodarczej od dnia 01.10.2011 r., nie złożyła w Kasie oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia społecznego rolników, co wynika z wniosku (...) z dnia 27.09.2011 r., gdzie brak zaznaczenia właściwego pola (...) w rubryce 13 pkt 1 ppkt 2 „Dane dla potrzeb KRUS”, co spowodowało wyłączenie z ubezpieczenia w okresie od 01.10.2011 r. do 06.06.2013 r., jak również brak możliwości skorzystania z objęcia tym ubezpieczeniem w okresie od dnia 11.10.2013 r., tj. od daty otwarcia kolejnej działalności gospodarczej, z uwagi na brak podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przed podjęciem prowadzenia tej działalności.

We wniesionym od powyższej decyzji odwołaniu Z. T. wskazał, że fakt braku krzyżyka (zaznaczenia pola (...) w rubryce „Dane dla potrzeb KRUS”) w opisanym wyżej wniosku z dnia 27.09.2011 r. ujawniono dopiero po zakończeniu prowadzenia przez jego żonę J. T. działalności gospodarczej w październiku 2013 r. Odwołujący się wskazał, że żona podała urzędnikowi w Urzędzie Gminy w C., że jej „sprawy prowadzi jednostka KRUS w P.”. Pozostając w przekonaniu, że taki zapis wystarczy, nie zakreślała krzyżyków w ppkt 1 – 5. W ocenie odwołującego się obowiązkiem urzędnika było sprawdzenie, czy wniosek został prawidłowo wypełniony, zaś w przypadku ujawnienia błędów (braków) wezwanie do ich usunięcia. Skoro nic takiego się nie stało, J. T. była przekonana, że wniosek ten został wypełniony prawidłowo. Ponadto podał, że wniosek ten został przesłany przez ww. urzędnika do ZUS, nie zaś do KRUS, co jest kolejnym błędem, albowiem J. T. wskazała we wniosku jako właściwy KRUS w P.. Ponadto podniósł, że w okresie, za który orzeczono ustanie ubezpieczenia, opłacał składkę na ubezpieczenie społeczne rolników za siebie i żonę. W konsekwencji wniósł o uchylenie zaskarżonej decyzji i jej zmianę, jako naruszającej art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie w całości z przyczyn tożsamyh z tymi, które wskazano w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Postanowieniem z dnia 07.02.2014 r. Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanej J. T. (k: 12).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

J. T. podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy jako małżonka rolnika – Z. T. w okresach od 17.02.1994 r. do 31.03.2001 r. i od 05.07.2001 r. Płatnikiem składek na to ubezpieczenie był mąż J. Z. G. T., który również prowadził działalność gospodarczą, począwszy od 01.10.2004 r. Złożył on oświadczenie o kontynuacji ubezpieczenia społecznego rolników. Opłacał on za siebie składkę w dodatkowej wysokości z tytułu prowadzonej działalności. Składał również na przesyłanych przez KRUS formularzach oświadczenia, że nie została przekroczona kwota podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej. Odwołujący nie zajmuje się samodzielnie kwestią rozliczeń - korzysta z usług biura rachunkowego.

[dowód: decyzja k: 8 akt rentowych, pismo KRUS k: 141 akt rentowych, wnioski o wpis do centrali ewidencji i informacji o działalności gospodarczej k: 93 – 94, zaświadczenie k: 92, zaświadczenia k: 100, k: 95, k: 98, k: 89 akt rentowych]

W dniu 27.09.2011 r. J. T. złożyła w Urzędzie Gminy w C. na formularzu CEIDG – 1 wniosek o wpis do Centrali Ewidencji i (...) o Działalności gospodarczej jako datę rozpoczęcia tej działalności wskazując 01.10.2011 r. W rubryce 13 zatytułowanej „Dane dla potrzeb KRUS” zawarła oświadczenie, że jej sprawy prowadzi P. Terenowa KRUS w P.. Nie zaznaczyła jednak w tej rubryce ppkt 2 o chęci kontynuowania ubezpieczenia społecznego rolników. Nie wypełniona pozostała także rubryka 12 wniosku zatytułowana „Data powstania obowiązku opłacania składek ZUS”. Wniosek ten przyjął pracownik urzędu - inspektor do spraw działalności gospodarczej, utrzymania dróg gminnych i (...). Nie zgłaszał on żadnych uwag do sposobu wypełnienia przedmiotowego wniosku przez zainteresowaną J. T.. Na drugi dzień zainteresowana, chcąc dowiedzieć się, czy może już rozpocząć handel, potwierdziła u Z. S. zarejestrowanie działalności gospodarczej. W czasie tej rozmowy, zapytała, czy przesłał on informację do P. Terenowej KRUS P.. Wszyscy rolnicy bowiem w okolicy, w której mieszka zainteresowana, podlegali ubezpieczeniu społecznemu rolników w P. Terenowej KRUS w W.. Wówczas uzyskała informację, że Z. S. omyłkowo przesłał dokumenty nie do P. Terenowej KRUS w P., lecz do ZUS Inspektorat w P.. W związku z tym J. T. udała się do ZUS Inspektorat w P., gdzie w czasie rozmowy z kierownikiem tej placówki, poinformowała o omyłkowym przesłaniu do ZUS Inspektorat w P. informacji o rozpoczęciu prowadzenia przez nią działalności gospodarczej. W czasie tej rozmowy poinformowano odwołującą się, że zgłoszenie nie dotarło jeszcze do ZUS Inspektorat w P.. Jednocześnie zainteresowana otrzymała zapewnienie, że z chwilą nadejścia zgłoszenia, dokumenty dotyczące zainteresowanej, zostaną zwrócone do Urzędu Gminy w C. celem nadania im prawidłowego biegu.

[dowód: wniosek o wpis do centrali ewidencji i informacji o działalności gospodarczej k: 5 – 6, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej k: 17 akt sprawy, zeznania świadka Z. S. k: 38 – 39, zeznania zainteresowanej k: 39, k: 18 akt sprawy]

Z. S., wiedząc, że zainteresowana pojechała do ZUS w P., nie podejmował w jej sprawie żadnych dalszych działań.

[dowód: zeznania świadka Z. S. k: 38 – 39, zeznania zainteresowanej k: 39, k: 18 akt sprawy]

Informacja o rozpoczęciu przez J. T. działalności gospodarczej, nie dotarła do ZUS.

[dowód: pismo ZUS z dnia 28.03.2014 r. k: 28 akt sprawy]

Zainteresowana nie interesowała się dalej kwestią poinformowania o rozpoczęciu działalności gospodarczej właściwego organu rentowego. Po miesiącu od jej rozpoczęcia zaszła w ciążę, którą źle znosiła. W okresie od 22.12.2011 r. do 19.07.2012 r. zainteresowana przebywała na zwolnieniach lekarskich, pobierając z tego tytułu zasiłek chorobowy za okres od 22.12.2011 r. do 18.06.2012 r. Po urodzeniu w dniu 25.07.2012 r. dziecka zajęła się jego wychowaniem. W związku z urodzeniem dziecka otrzymała zasiłek macierzyński wypłacony w dniu 07.09.2012 r. Sprawy nie pilotował również Z. S., sądząc, że wizyta zainteresowanej w ZUS Inspektorat P., doprowadziła do skorygowania jego omyłki, i zgłoszenia informacji do P. Terenowej KRUS w P.. Zainteresowana z dniem 01.10.2011 r. rozpoczęła prowadzenie działalności gospodarczej. Działalność tą prowadziła do 06.06.2013 r. W tym czasie pozostawała w przekonaniu, że podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników. Mąż zainteresowanej opłacał z tego tytułu składki, jednakże, nie płacił dodatkowej składki z tytułu prowadzonej przez żonę działalności gospodarczej. Nie składała ona również zaświadczeń, że nie została przekroczona kwota podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej, których KRUS jej nie przesłał.

[dowód: zeznania świadka Z. S. k: 38 – 39, zeznania zainteresowanej k: 39, k: 18 akt sprawy, pismo KRUS k: 140 – 141 akt rentowych, oświadczenie zainteresowanej k: 130 akt rentowych]

Z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej odwołująca się osiągała przychody w granicach 6.000 zł. W okresie od 01.10.2011 r. do 06.06.2013 r. dokonała następujących wpłat na poczet zryczałtowanego podatku dochodowego: w dniu 22.12.2011 r. za listopad 2011 r. – 186 zł, w dniu 20.11.2012 r. za październik 2012 r. – 160 zł, w dniu 27.12.2012 r. za listopad 2012 r. – 37 zł.

[dowód: informacja Naczelnika Urzędu Skarbowego w P. z dnia 12.11.2013 r. k: 23 akt sprawy, zaświadczenia o wysokości należnego zryczałtowanego podatku dochodowego od osób fizycznych za rok 2011 i 2012 r. k: 135, k: 134]

W dniu 07.06.2013 r. zainteresowana złożyła wniosek o wykreślenie z ewidencji działalności gospodarczej. W dniu 12.06.2013 r. pracownik P. Terenowej KRUS w P. wyemitował przedmiotowy wniosek. Z uwagi na brak informacji o rozpoczęciu prowadzenia działalności gospodarczej przez ww., organ rentowy wszczął postępowanie wyjaśniające, w ramach którego uzyskał informację z Urzędu Gminy w C., że wniosek zainteresowanej omyłkowo przesłano do P. Terenowej KRUS w W.. Jednakże P. Terenowa KRUS w W. poinformowała, że wniosek J. T. o rozpoczęciu wykonywania przez nią działalności gospodarczej nie wpłynął placówki. Jednocześnie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P., również poinformował, że wniosek J. T. o rozpoczęciu wykonywania przez nią działalności gospodarczej nie wpłynął do ZUS i że nie figuruje ona w Centralnym Rejestrze Ubezpieczonych.

[okoliczności bezsporne, vide pismo ZUS k: 131, pismo KRUS PT w W. k: 127, pismo Urzędu Gminy k: 123 akt rentowych]

W dniu 04.11.2013 r. zainteresowana złożyła kolejny wniosek o wpis do Centrali Ewidencji i (...) o Działalności Gospodarczej zaznaczając w rubryce 13 zatytułowanej „Dane na potrzeby KRUS”, że jej sprawy prowadzi P. Terenowa KRUS w P. i że chce kontynuować ubezpieczenie społeczne rolników.

[okoliczność bezsporna, vide wniosek k: 159 – 161 akt rentowych]

Decyzją Prezesa Kasy z dnia 15.11.2004 r., znak: KU/W- (...) - (...), o zmianie warunków podlegania dla osób rozpoczynających wykonywanie działalności gospodarczej poinformowano Z. T. między innymi o tym, że " rolnik jest obowiązany, nie czekając na wezwanie, w ciągu 14 dni, zgłaszać Kasie osoby stale pracujące w jego gospodarstwie, podlegające z tego tytułu ubezpieczeniu oraz informować Kasę o okolicznościach, mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianie tych okoliczności. W szczególności rolnik/małżonek podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników przy jednoczesnym prowadzeniu działalności gospodarczej lub wykonywaniu współpracy przy prowadzeniu tej działalności jest zobowiązany do poinformowania Kasy o zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej lub współpracy przy jej prowadzeniu, o zmianie formy opodatkowania prowadzonej działalności a także o podjęciu zatrudnienia lub innych form aktywności zawodowej rodzących obowiązki podlegania innemu niż rolnicze ubezpieczeniu społecznemu".

[okoliczność bezsporna, vide decyzja k: 65 akt rentowych]

W dniu 31.10.2013 r. organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję, znak PT – 401 – (...).

[okoliczność bezsporna, vide decyzja k: 154 – 155 akt rentowych]

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o ww. dowody z dokumentów, zeznania świadka Z. S. oraz samej odwołującej się.

Przedmiot sporu pomiędzy stronami sprowadzał się do tego, czy Prezes KRUS zasadnie stwierdził w drodze zaskarżonej decyzji wobec zainteresowanej ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w okresie od 01.10.2011 r. do 06.06.2013 r. i od 11.10.2013 r., w szczególności w sytuacji nieprzekazania przez Urząd Gminy w C., zgodnie z wolą zainteresowanej, wniosku o rozpoczęciu prowadzenia przez nią działalności gospodarczej do P. Terenowej KRUS w P..

W ocenie Sądu zeznania zainteresowanej odnośnie przyczyn niekompletnego wypełnienia wniosku o rozpoczęciu działalności gospodarczej w części dotyczącej ubezpieczenia (rubryka 13 „Dane dla potrzeb KRUS”) poprzez wskazanie jedynie, że jej sprawy są prowadzone przez P. Terenową KRUS w P., są w pełni wiarygodne. Potwierdza je bowiem świadek Z. S.. Świadek jest urzędnikiem, który przyczynił się do nadania sprawie omyłkowo nieprawidłowego biegu. Nie ma on żadnego interesu w tym, by zeznawać na korzyść zainteresowanej. Wręcz przeciwnie, potwierdzenie jej wersji, obciąża samego świadka. De facto bowiem świadek nie nadał wnioskowi zainteresowanej żadnego biegu, wprowadzając ją w błąd co do tej kwestii, gdyż wskazał, że wniosek przesłał do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Inspektorat w P.. Tymczasem wniosek zainteresowanej nie wpłynął ani do ZUS Inspektorat w P., ani do P. Terenowej KRUS w W., o czym świadczą pisma z tych placówek znajdujące się w aktach rentowych na k: 131 i k: 127 oraz w aktach sprawy na k: 28. W konsekwencji zainteresowana nie była, bez własnej winy, zgłoszona do żadnego ubezpieczenia społecznego.

W ocenie Sądu nie ulega wątpliwości, że wolą zainteresowanej była kontynuacja ubezpieczenia społecznego rolników. Dlatego też we wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej jako organ rentowy prowadzący jej sprawy w rubryce 13 wpisała P. Terenową w P.. Zauważyć należy, że zainteresowana nie zaznaczyła rubryki 12 tego wniosku „Data powstania obowiązku opłacania składek ZUS”. Nie ulega wątpliwości, że winna była jasno określić, czy chce kontynuować ubezpieczenie społeczne rolników. Pozycja tego dotycząca znajdowała się w pkt 2 rubryki 13, gdzie należało krzyżykiem zaznaczyć „tak”. Niewypełnienie tegoż punktu, jak i kolejnych trzech w tej rubryce, było nieprawidłowe. Jednakże wobec złożenia przez nią oświadczenia o prowadzeniu jej spraw przez KRUS przy jednoczesnym niewypełnieniu dalszych punktów rubryki 13 stanowiących naturalną kontynuację wskazania tegoż organu rentowego jako prowadzącego sprawy zainteresowanej, jak również wobec braku zaznaczenia daty powstania obowiązku opłacania składek w ZUS, organ ewidencyjny (Urząd Gminy w C.) winien wezwać zainteresowaną do usunięcia braków formalnych złożonego wniosku, wobec jego sprzeczności (niejednoznaczności) . Z jednej bowiem

strony oświadczyła ona, że jej sprawy prowadzi KRUS, a z drugiej jednak strony nie zaznaczyła stosownych punktów o kontynuacji tego ubezpieczenia. Jednocześnie nie wskazała jako organu rentowego ZUS.

Ponadto, jak wynika ze złożonych do akt rentowych zaświadczeń o wysokości należnego zryczałtowanego podatku dochodowego od osób fizycznych za 2011 i 2012 r. (k: 135, k: 134), jak również zaświadczenia z Urzędu Skarbowego z dnia 12.11.2013 r. złożonego do akt sprawy (k: 23), zainteresowana uzyskiwała z prowadzonej działalności niskie przychody rzędu około 6.000 zł, nie przekraczające kwoty granicznej, o której mowa w art. 5a ust. 1 pkt 5 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, co pozwala wnioskować, że korzystniejszym dla niej ubezpieczeniem było ubezpieczenie społeczne rolników, z uwagi na wysokość składki płaconej kwartalnie w znacznie niższej wysokości niż kwota comiesięcznej składki w powszechnym systemie ubezpieczenia społecznego w ZUS.

Nie bez znaczenia dla oceny woli odwołującej się kontynuacji ubezpieczenia społecznego rolników i usprawiedliwionego przekonania, o tym, że właśnie w takim ubezpieczeniu pozostaje jest okoliczność opłacania przez jej męża składki na to ubezpieczenie. Wprawdzie nie opłacał on składki dodatkowej z tytułu prowadzonej przez żonę działalności, jednakże – z uwagi na brak osobistego rozliczania działalności – jego niewiedza w tym zakresie jest usprawiedliwiona. Ponadto zainteresowana otrzymała z ubezpieczenia społecznego rolników w spornym okresie zasiłek chorobowy oraz zasiłek macierzyński, co utwierdziło ją w przekonaniu o pozostawaniu w ubezpieczeniu społecznym rolników. Nie bez znaczenia pozostaje także stan, w jakim znajdował się zainteresowana w spornym okresie (ciąża) i pobyt w związku ze stanem zdrowia tym spowodowanym na zwolnieniu lekarskim.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie jako zasadne zasługiwało na uwzględnienie, co musiało skutkować zmianą zaskarżonej decyzji organu rentowego.

Wyjątkowa sytuacja, w której osoby prowadzące działalność gospodarczą mogą podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników, została uregulowana w ramach art. 5a ustawy z dnia 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U.2013.1403 j.t.), zwanej dalej u.s.r. Zgodnie z ust. 1 przywołanego przepisu, w brzmieniu obowiązującym również w spornym okresie, rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności, jeżeli spełnia jednocześnie następujące warunki:

- 1)złoży w Kasie oświadczenie o kontynuowaniu tego ubezpieczenia w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy tej działalności;
- 2)jednocześnie nadal prowadzi działalność rolniczą lub stale pracuje w gospodarstwie rolnym, obejmującym obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego, lub w dziale specjalnym;
- 3)nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym;
- 4)nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych;
- 5) kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekracza kwoty 2.528 zł (obecnie - 3.011 zł - zob. obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 kwietnia 2012 r. w sprawie rocznej kwoty granicznej (M.P.2012.274).

Zaświadczenie albo oświadczenie, że nie została przekroczona kwota podatku dochodowego, o której mowa w ust. 1 pkt 5, rolnik lub domownik obowiązany jest złożyć w Kasie wraz z oświadczeniem, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, chyba że ten rolnik lub domownik nie prowadził pozarolniczej działalności gospodarczej w poprzednim roku podatkowym (ust. 3).

Zaświadczenie albo oświadczenie, że nie została przekroczona kwota podatku dochodowego, o której mowa w ust. 1 pkt 5, rolnik lub domownik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą, podlegający ubezpieczeniu, obowiązany jest także złożyć w Kasie do dnia 31 maja każdego roku podatkowego (ust. 4).

Niezachowanie terminu złożenia oświadczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, jest równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności (ust. 5).

Niezłożenie zaświadczenia albo oświadczenia, o których mowa w ust. 4, lub niezachowanie terminu do złożenia tego zaświadczenia albo oświadczenia, jest równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia z dniem, do którego rolnik lub domownik obowiązany był złożyć zaświadczenie albo oświadczenie w Kasie, chyba że ten rolnik lub domownik zaprzestał prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w sposób trwały lub okresowy przed upływem terminu na złożenie tego zaświadczenia albo oświadczenia (ust. 6)

Terminy określone w ust. 1 pkt 1 i ust. 4 mogą zostać przywrócone na wniosek zainteresowanego rolnika lub domownika, jeżeli ten rolnik lub domownik udowodni, że niezachowanie terminu nastąpiło wskutek zdarzeń losowych(ust. 7).

W tym miejscu wskazać należy, że judykatura Sądu Najwyższego coraz bardziej konsekwentnie odstępuje od rygorystyczno-gramatycznej wykładni art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. I tak w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 238/07 (OSNP 2009 nr 5-6, poz. 76), Sąd ten uznał i uzasadnił, że brak wyraźnego pouczenia o skutkach prawnych wynikających z art. 5a ustawy nie może prowadzić do pozbawienia rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego. Rolnicy, którzy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekraczają ustawowego kryterium podatkowego, zachowują prawo pozostania w systemie rolniczych ubezpieczeń społecznych, ponieważ graniczne kryterium podatkowe, a nie zachowanie ustawowo wyznaczonego terminu na jego udokumentowanie, powinno decydować ostatecznie o legalności wyłączenia z rolniczego ubezpieczenia społecznego w decyzjach wydawanych dość często po wielu latach od tego zdarzenia. Dotyczy to w szczególności rolnika prowadzącego w dniu 2 maja 2004 r. pozarolniczą działalność, do którego KRUS nie skierowała informacji o znaczeniu prawnym terminu wyznaczonego na dzień 30 września 2004 r. i o koniecznych czynnościach wymaganych do pozostania w rolniczym ubezpieczeniu społecznym po dniu 1 października 2004 r. (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2012 r., I UK 269/12, dotychczas niepublikowany). W tym judykacie Sąd Najwyższy argumentował, że niezłożenie przez rolnika prowadzącego działalność pozarolniczą w dniu 2 maja 2004 r. oświadczenia wyrażającego wolę pozostania w ubezpieczeniu rolniczym nie stało się podstawą ustania obowiązkowego ubezpieczenia rolniczego, jeżeli Kasa nie skierowała do niego informacji o znaczeniu prawnym terminu wyznaczonego na dzień 30 września 2004 r. i o koniecznych czynnościach wymaganych w związku z pozostaniem w ubezpieczeniu rolniczym po dniu 1 października 2004 r. Termin ten jest dla rolników otwarty i złożenie stosownego oświadczenia może nastąpić w każdym czasie. Nie ma przeszkód do jego wyrażenia również po uzyskaniu takiej wiedzy po znacznym upływie czasu (por. art. 3a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników) przez wniesienie odwołania od decyzji o ustaniu rolniczego ubezpieczenia społecznego, skoro wobec niepoinformowanego rolnika nie upłynął również wyznaczony w ustawie termin na dostarczenie dokumentów, o których mowa w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Obowiązek informacyjny wprowadzony do stosunku rolniczego ubezpieczenia społecznego powinien spełniać konstytucyjny standard traktowania pozostających w ubezpieczeniu rolników zgodnie z zasadą zaufania obywateli do Państwa i stanowionego przez nie prawa (art. 2 Konstytucji; por. orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 grudnia 1992 r., K 3/92, OTK 1992 nr 2, poz. 26). Wyłączenie z obowiązkowego ubezpieczenia społecznego rolników nie może wynikać z zaniechania działań nieobjętych prawidłowym pouczeniem organu ubezpieczeń społecznych.

W uzasadnieniu kolejnego wyroku z dnia 20 marca 2013 r., I UK 556/12 (dotychczas niepublikowany) Sąd Najwyższy poddał jurysdykcyjnej krytyce „oczywiście ułomne” pouczenia rolników, dla których działalność rolnicza stanowi główne źródło utrzymania, o obowiązku informowania KRUS „bez wezwania o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności”, lub że „ubezpieczenie społeczne rolników ustaje ostatecznie

dnia kwartału, w którym ustały ustawowe warunki podlegania temu ubezpieczeniu", bez wyjaśnienia o jakie zmiany i okoliczności chodzi. Tego typu informacje nie zawierają pouczenia, nie są wystarczająco identyfikowalne jako pozbawione żadnej informacji o warunkach kontynuowania ubezpieczenia rolniczego w razie zbiegu z ubezpieczeniem społecznym z tytułu podjęcia pozarolniczej działalności. W tym kontrowersyjnym zakresie Sąd Najwyższy podkreślił, że regulacje zawarte w art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników dotyczą konstytucyjnie chronionego prawa podmiotowego do podlegania rolnika, dla którego działalność rolnicza stanowi podstawowe źródło utrzymania, jakim jest także tytuł rolniczego ubezpieczenia społecznego. Tytuł ten nie powinien być pochopnie wygaszany w razie oczywiście niezawinionego, tj. losowego opóźnienia w złożeniu przez rolnika oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia rolniczego albo zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o kwocie należnego podatku dochodowego za poprzedni rok kalendarzowy od przychodów z pozarolniczej działalności. Takie losowo niezawinione opóźnienie nie niweczy podstaw, celu ani uzasadnienia kontynuowania rolniczego ubezpieczenia społecznego przez rolnika, który uzyskuje niewielkie przychody z działalności pozarolniczej. Usunięcie rolnika z ubezpieczenia rolniczego nie powinno odbywać się przez użycie środków nieproporcjonalnych, które niekonstytucyjnie ingerują w rolniczy tytuł ubezpieczenia społecznego i prowadzą jedynie do „zaciśnięcia pętli zadłużeniowej” w postaci zaległości składkowych z innego (zbiegającego się) tytułu ubezpieczeń społecznych, które mogą doprowadzić rolnika do stanu upadłości finansowej. Według Sądu Najwyższego, restrykcyjny rygoryzm automatycznego ustania rolniczego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym wskutek okoliczności niezawinionych przez skarżącą, można poddać sanacji przez przywrócenie skarżącej terminów do kontynuowania ubezpieczenia rolniczego, zwłaszcza gdy rolniczy organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję, wprawdzie o charakterze deklaratoryjnym, dopiero 27 kwietnia w 2011 r., po kilku latach od deklarowanego na 1 kwietnia 2005 r. skutku ustania rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego skarżącej. Taki stan sprawy wymaga rozważania wyżej ujawnionych okoliczności i weryfikacji stanowiska, aby możliwe uzyskanie danych wymaganych do kontynuowania ubezpieczenia rolniczego odbyło się bez zastosowania nieproporcjonalnie drastycznych sankcji w postaci wyłączenia z ubezpieczenia rolniczego i włączenia do ubezpieczenia społecznego skarżącej, która okresowo prowadziła bezdochodową lub niskodochodową działalność pozarolniczą. Rygor ustania z mocy prawa rolniczego tytułu ubezpieczeń społecznych nie może naruszać konstytucyjnej zasady proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP), w przeciwnym razie dochodzi do zastosowania nieproporcjonalnie drastycznej sankcji w zestawieniu z niezawinionym uchybieniem terminów dokonania czynności nieadekwatnie wygaszających rolniczy tytuł ubezpieczeń społecznych. Ze względu na niezdefiniowane w prawie rolniczych ubezpieczeń społecznych pojęcie zdarzeń losowych, które uzasadniają lub usprawiedliwiają złożenie przez rolnika wniosku o przywrócenie terminu do złożenia oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia rolniczego lub zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o kwocie należnego podatku dochodowego za poprzedni rok kalendarzowy od przychodów z pozarolniczej działalności (art. 5a ust. 7 w związku z ust. 1 pkt 1 lub ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników), nie można wykluczyć możliwości udowodnienia przez rolnika, że takim zdarzeniem była usprawiedliwiona w konkretnym przypadku nieznajomość skomplikowanych regulacji zbiegu wymienionych tytułów podlegania ubezpieczeniom społecznym i braku identyfikowalnego pouczenia o możliwości i warunkach kontynuowania ubezpieczenia rolniczego (art. 5a ustawy).

Ten kierunek wykładni art. 5a u.s.r. został podtrzymany przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29.05.2013 r., I UK 641/12, G.Prawna (...), w którym Sąd ten stwierdził, że rolnik prowadzący własną firmę nie może być wykluczony z ubezpieczenia rolniczego tylko dlatego, że nie zrozumiał przepisów nakazujących mu składanie deklaracji o wysokości podatku.

Sąd Okręgowy rozpoznający niniejszą sprawę podziela omówiony kierunek orzecznictwa. Wprawdzie judykaty te zapadły w sprawach, gdzie organ rentowy (KRUS) nie dokonał prawidłowego pouczenia rolnika, jednakże wskazują one na odejście od restrykcyjnej literalnej wykładni rt. 5a u.s.r., na rzecz wykładni celowościowo – sytuacyjnej. W świetle powyższego stwierdzić należy, że zaskarżona decyzja nie ma usprawiedliwionych podstaw prawnych właśnie ze względu na zastosowaną przez organ rentowy radykalnie restrykcyjną wykładnię art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznych rolników, która nie może ograniczać się wyłącznie do reguł interpretacji językowej (gramatycznej), ale powinna uwzględniać rozległy kontekst sytuacyjno-celowościowo-systemowy spornych przypadków, który sprzeciwia się wykluczeniu rolnika z podlegania na ogół wieloletniemu podstawowemu tytułowi

rolniczych ubezpieczeń rolniczych, dla którego działalność rolnicza stanowi główne źródło utrzymania, a który bez własnej winy uchybił obowiązkowi dokonania wyboru rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego w razie podjęcia pozarolniczej działalności dla uzupełnienia środków utrzymania z rolnictwa, tak jak to miało miejsce w niniejszej sprawie.

Bez winy zainteresowanej, organ ewidencyjny, nie przekazał jej wniosku o rozpoczęciu prowadzenia działalności gospodarczej. Wprawdzie wniosek nie był jednoznaczny, jednakże rzeczą organu ewidencyjnego, bądź też organu rentowego, było ustalenie rzeczywistej woli ubezpieczonej, o której pośrednio przesądzała treść wniosku poprzez wskazanie P. Terenowej KRUS w P. jako prowadzącej sprawę ubezpieczeniową zainteresowanej oraz kontynuacja opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Pouczenie o konieczności informacji organu rentowego o wszelkich zmianach mających wpływ na ubezpieczenie społeczne rolników, na które powołuje się organ rentowy, miało charakter ogólny oraz zostało skierowane do męża odwołującej się. W powołanym wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29.05.2013 r., I UK 641/12, Sąd Najwyższy wskazał, że niewiedza o tych restrykcyjnych powinnościach wynika z reguły z braku właściwego pouczenia rolnika przez rolniczy organ ubezpieczeń społecznych o skomplikowanych regulacjach zbiegających się tytułów podlegania ubezpieczeniom społecznym, które wymagają wskazania rolnikowi konkretnych zdarzeń prowadzących do ustania prawa rolniczego tytułu ubezpieczeń społecznych. Wysoce niewystarczająca i „nieidentyfikowana” jest praktyka posługiwania się niezrozumiałymi lub ogólnikowymi pouczeniami, że „rolnik jest obowiązany do informowania organu rentowego o okolicznościach mających znaczenie dla ubezpieczenia rolniczego”, lub że „rolnik jest zobowiązany, nie czekając na wezwanie organu rentowego, w ciągu 14 dni zgłaszać Kasie osoby podlegające ubezpieczeniu w jego gospodarstwie oraz informować Kasę o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i zmianach tych okoliczności” (art. 39 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników), które nawet od profesjonalnych prawników wymagają sprawdzenia tekstu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. W ocenie Sądu Najwyższego takiego szczegółowego dociekania treści niezrozumiałych pouczeń nie należy wymagać od przeciętnych rolników i to pod radykalnym rygorem obarczenia ich ryzykiem braku znajomości przepisów prawa (ignorantia iuris nocet) w postaci ustania z mocy prawa rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego.

W niniejszej sprawie nie bez znaczenia jest również okoliczność, że w czasie podejmowania działalności gospodarczej oraz obowiązków ewidencyjnych z nią związanych, odwołująca znajdowała się w ciąży, w związku z którą przebywała na zwolnieniach lekarskich. Z tego tytułu otrzymała zasiłki chorobowe oraz, po urodzeniu dziecka, zasiłek macierzyński. Niewątpliwie utwierdziło ją to w przekonaniu, że kwestia jej ubezpieczenia jest prawidłowo uregulowana. Kwestii tej poświęciła czas. Stawiła się w Urzędzie Gminy w C., sprawdzając, czy wnioskowi nadano prawidłowy bieg. Po powzięciu informacji o jego niewłaściwym skierowaniu do ZUS Inspektorat w P., udała się do tej placówki, żeby sprawę wyjaśnić. Zbieg różnych okoliczności (błąd urzędnika, zagrożona ciąża, brak rzetelnego zindywidualizowanego pouczenia o ciąży na niej obowiązках) spowodowały w konsekwencji, że zainteresowana pozostała poza jakimkolwiek ubezpieczeniem. Przy czym ubezpieczeniu społecznemu rolników podlegała od 17.02.1994 r. do 31.03.2001 r. i od 05.07.2001 r. do 06.06.2013 r., a więc około 19 lat.

Mając na uwadze powyższe Sąd stwierdził, że małżonek rolnika prowadzący własną firmę nie może być wykluczony z ubezpieczenia rolniczego tylko dlatego, że jego wniosek o wpis do ewidencji działalności gospodarczej, z winy urzędnika organu ewidencyjnego, nie otrzymał prawidłowego biegu, w efekcie czego zainteresowana pozostawała zarówno poza ubezpieczeniem społecznym rolników, jak również poza powszechnym systemem ubezpieczenia.

Z tego względu, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, że J. T. podlegała ubezpieczeniu emerytalno – rentowemu, wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu w okresie od dnia 01.10.2011 r. do dnia 06.06.2013 r. i od dnia 11.10.2013 r.

H. D.